

หนังสือ

อาจารย์คัทลียา โรจน์วัฒนะ

ความหมาย : หนี้

- หนี้ คือ ความผูกพันที่มีผลตามกฎหมายซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ ชอบที่จะได้รับชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำ หรือ งดเว้น หรือส่งมอบทรัพย์สินจากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ลูกหนี้

(ศาสตราจารย์หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช)

ความหมาย : หนี้

- คำว่า หนี้ นั้นอธิบายได้ว่าเป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ต้องกระทำนั้นเรียกว่า ลูกหนี้ ส่วนฝ่ายที่ได้รับผลของการกระทำนั้นเรียกว่า เจ้าหนี้ ส่วนการกระทำนั้น แยกออกเป็น 3 ประการ คือ 1. กระทำการอย่างที่เกี่ยวข้องกัน 2. กระทำการละเว้นการกระทำ และ 3. กระทำการโอนทรัพย์สิน (ศาสตราจารย์จิด เศรษฐบุตร)

ความหมาย : หนี้

- หนี้ เป็นความผูกพันตามกฎหมายลักษณะ หนี้ ที่ฝ่ายเจ้าหนี้และฝ่ายลูกหนี้จะพึงปฏิบัติเรื่องการชำระหนี้โดยมีการโอนทรัพย์สิน ส่งมอบทรัพย์สิน กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ

(พระสารสาสน์ประพันธ์)

ความหมาย : หนี้

- สรุปลักษณะของ “หนี้” ได้ดังนี้
  1. เป็นความผูกพันที่มีผลตามกฎหมายลักษณะหนี้
  2. เป็นความผูกพันระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นลูกหนี้
  3. มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้เป็นการกระทำ การงดเว้นการกระทำ หรือการโอนกรรมสิทธิ์สิ่งมอบทรัพย์สิน

ความหมาย : หนี้

1. เป็นความผูกพันที่มีผลตามกฎหมายลักษณะหนี้
  - ความผูกพันตามกฎหมายลักษณะหนี้ก่อให้เกิดสิทธิแก่เจ้าหนี้ในการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้พิพากษาบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้
  - แต่ถ้าเป็นกรณีที่บุคคลมีความผูกพันกันตามข้อเท็จจริงหรือตามศีลธรรมย่อมไม่มีสิทธิตามกฎหมายลักษณะหนี้ที่จะฟ้องคดีเพื่อบังคับให้อีกฝ่ายชำระหนี้

ความหมาย : หนี

1. เป็นความผูกพันที่มีผลตามกฎหมายลักษณะหนี

- แต่มีผูกพันตามกฎหมายลักษณะหนีบางประการที่ไม่อาจบังคับได้ เรียกว่า “หนีธรรมดา” หรือ “หนีในธรรม”

ได้แก่ หนีที่ขาดอายุความ , หนีที่ขาดหลักฐานเป็นหนังสือ , หนีตามหน้าที่ศีลธรรม หรือตามอัธยาศัยในสมาคมตามมาตรา 408(3), หนีที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน , การพนันหรือขันท่อ

ความหมาย : หนี้

2. เป็นความผูกพันระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าของหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นลูกหนี้
  - เจ้าหนี้และลูกหนี้แต่ละฝ่ายอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ดังนั้น บุคคลคนเดียวทำความผูกพันกับตนเองย่อมไม่ก่อให้เกิดหนี้
  - ตัวอย่างเช่น บริษัททำสัญญาให้สาขาของตน ยืมเงิน

ความหมาย : หนี้

3. มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้เป็นการ
กระทำการ การงดเว้นกระทำการ หรือการ
โอนกรรมสิทธิ์ส่งมอบทรัพย์สิน
- วัตถุประสงค์แห่งหนี้มี 3 ประเภท คือ
    - 1) กระทำการ
    - 2) งดเว้นกระทำการ
    - 3) โอนกรรมสิทธิ์ส่งมอบทรัพย์สิน

ความหมาย : หนี้

- เจ้าหนี้ $\longleftrightarrow$ ลูกหนี้
  - เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้อง
    - “สิทธิเรียกร้อง” หมายความว่า การที่บุคคลฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะฟ้องร้องบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อผลในกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง
    - หนี้ เป็นสิทธิประเภท “บุคคลสิทธิ” หรือสิทธิเหนือบุคคล
  - ลูกหนี้มีหน้าที่

หนี้เป็นบุคคลสิทธิ

- ในการทำความเข้าใจ “บุคคลสิทธิ” ควรศึกษาเปรียบเทียบกับ “ทรัพย์สินสิทธิ” ดังนี้

บุคคลสิทธิ	ทรัพย์สินสิทธิ
1. บุคคลสิทธิก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างบุคคลที่จำกัดตัว (ลูกหนี้ vs เจ้าหนี้)	1. ทรัพย์สินสิทธิก่อให้เกิดพันธะแก่บุคคลทั่วไปในสังคม
2. บุคคลสิทธิก่อให้เกิดหน้าที่ที่แน่นอน	2. ทรัพย์สินสิทธิก่อให้เกิดหน้าที่ในทางงดเว้น

บุคคลสิทธิ

3. บุคคลสิทธิมีทรัพย์สินในกองทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นประกันในการบังคับชำระหนี้

4. บุคคลสิทธิอาจมีทรัพย์สินเข้ามาเกี่ยวข้องในบางกรณี

5. บุคคลสิทธิก่อให้เกิดสิทธิโดยไม่จำกัด

ทรัพย์สินสิทธิ

3. ทรัพย์สินสิทธิต้องบังคับเข้ากับทรัพย์สินที่เป็นตัวรองรับสิทธิเท่านั้น

4. ทรัพย์สินสิทธิต้องมีตัวทรัพย์สินเป็นตัวรองรับสิทธิเสมอ

5. ทรัพย์สินสิทธิก่อให้เกิดสิทธิอย่างจำกัด เช่น มาตรา 1336

บุคคลสิทธิ

ทรัพย์สินสิทธิ

6. ผู้ทรงบุคคลสิทธิต้องบังคับใช้สิทธิโดยทางศาล

6. ผู้ทรงทรัพย์สินสิทธิสามารถบังคับตามสิทธิได้ด้วยตนเอง

7. บุคคลสิทธิมีเรื่องอายุความมาเกี่ยวข้อง

7. ทรัพย์สินสิทธิไม่ถูกจำกัดเรื่องอายุความ

8. บุคคลสิทธิ คู่กรณีจะตกลงผูกพันกันอย่างไรก็ได้

8. ทรัพย์สินสิทธิ จะมีขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเท่านั้น

9. ถ้ามีการโอนทรัพย์สิน บุคคลสิทธิไม่ผูกพันผู้รับโอน

9. เมื่อมีการโอนทรัพย์สิน ทรัพย์สินสิทธิ ย่อมติดไปกับทรัพย์สินนั้นด้วย

บุคคลสิทธิ vs ทรัพย์สินสิทธิ

- อย่างไรก็ตาม บุคคลสิทธิและทรัพย์สินสิทธิมีความสัมพันธ์กันอยู่ มิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด

ตัวอย่างเช่น

- การเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินสิทธิที่กระทำโดยสัญญาซึ่งเป็นบุคคลสิทธิ
  - การซื้อขายที่ดินมือเปล่า
    - ไม่ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นโมฆะตาม ปพพ.มาตรา 456 (บุคคลสิทธิ)
    - ถ้าได้ส่งมอบการครอบครองแล้ว ผู้รับโอนได้ไปซึ่งสิทธิครอบครองตาม ปพพ.มาตรา 1387 (ทรัพย์สินสิทธิ)

บุคคลสิทธิ vs ทรัพย์สินสิทธิ

- กรณีความรับผิดชอบเกิดจากการกระทำ **ละเมิด** ต่อทรัพย์สิน ต้องมีการกล่าวอ้างถึงสิทธิที่ผู้นั้น มีอยู่เหนือทรัพย์สินในฐานะที่เป็นผู้ทรง **ทรัพย์สิน**อันใดอันหนึ่ง กรณีนี้มิใช่เป็นการอ้างเพื่อที่จะให้ผู้นั้นรับผิดชอบตามหลักของ ทรัพย์สิน แต่เป็นการอ้างถึงเพื่อนำมาเป็นฐาน เพื่อแสดงว่าได้รับความเสียหายอันทำให้ ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อ ละเมิดซึ่งเป็น **บุคคลสิทธิ**

หนังสือ

อาจารย์ปาริชาติ ม่วงศิริ

มูลแห่งหนี้

- ปพพ.มาตรา 194

“ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่งการชำระหนี้ด้วยงวดเว้นการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมีได้”

มูลหนี้ หมายถึง มูลแห่งหนี้

มูลแห่งหนี้

- มูลแห่งหนี้ หมายถึง ที่มาแห่งหนี้ แบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่
  1. สัญญา
  2. ละเมิด
  3. จัดการงานนอกสั่ง
  4. ลากมิควรได้
  5. กฎหมาย

1. สัญญา

- สัญญาเป็น**นิติกรรม**สองฝ่าย
- อาจเป็นสัญญาไม่มีชื่อ หรือเอกเทศสัญญาก็ได้
- อาจเป็นสัญญาต่างตอบแทน หรือไม่ต่างตอบแทนก็ได้
- แม้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวก็ก่อให้เกิดหนี้ได้ เช่น คำมั่นจะให้รางวัลตามมาตรา 362 เป็นต้น
- คำเสนอแม้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวก็ก่อให้เกิดหนี้ผูกพันผู้เสนอได้
- แต่ประกาศประกวดราคาในการซื้อขายสินค้าหรือรับจ้างทำการก่อสร้างเป็นเพียงคำเชิญ (ฎ.2802/23 น.48)

2. ละเมิด

- ปพพ.มาตรา 420

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

- ละเมิด vs สัญญา

- ละเมิดเป็นมูลแห่งหนี้ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (นิติเหตุ)
- ต่างจากสัญญาซึ่งเกิดจากการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย (นิติกรรม)

3. จัดการงานนอกสั่ง

เป็นมูลหนี้ที่เกิดจากการที่บุคคลลกระทำการแทนผู้อื่นโดยเขามิได้ว่าขานวานใช้ให้ทำหรือโดยไม่มีสิทธิทำการนั้นแทนผู้อื่น

แต่เมื่อทำไปแล้วเป็นการสมประโยชน์ของผู้อื่นนั้นหรือสันนิษฐานได้ว่าเป็นไปตามความประสงค์ของผู้นั้น

ดังนั้น ผู้ที่ทำการแทนย่อมเรียกให้ผู้ที่ได้ประโยชน์ชดใช้เงินที่ตนออกไปก่อนก็ได้

4. ลากมิกควรได้

เป็นมูลหนี้ที่เกิดจากการบุคคลได้มาซึ่งทรัพย์สินสิ่งใดเพื่อการชำระหนี้จากบุคคลอื่นหรือได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอื่นนั้นเสียเปรียบ บุคคลผู้ได้มานั้นจึงต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขาไป

5. กฎหมาย

- กฎหมายที่ก่อให้เกิดหนี้ต้องเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติให้เกิดความผูกพันในลักษณะที่เป็นหนี้ต่อกัน
- ตัวอย่างเช่น
  - หนี้ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร
  - หนี้ที่เกิดจากสถานะของบุคคล เช่น สามัญญาต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน
  - Q : มรดกตกทอดแก่ทายาท เป็นเรื่องหนี้หรือไม่

มูลแห่งหนี้

- ความผูกพันบางอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีอยู่ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ อาจเกิดจากมูลหนี้หลายประการพร้อมกันไปได้ หากเป็นกรณีดังนี้เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิเลือกที่จะบังคับโดยอาศัยสิทธิตามมูลหนี้อันใดที่จะทำให้ได้รับประโยชน์สูงสุด
- ตัวอย่างเช่น
  - คำพิพากษาฎีกาที่ 2754/2540 น.53

คำพิพากษาฎีกาที่ 2754/2540

- โจทก์ฟ้อง ส.กับพวกต่อศาลแรงงานกลางโดยบรรยายฟ้องว่า ส.กับพวกเป็นลูกจ้างของโจทก์ตำแหน่งผู้จัดการได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหาย นับว่าเป็นมูลละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้างเกี่ยวกับการทำงานตามสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งมิใช่เป็นมูลละเมิดอย่างเดียว แต่มีมูลเป็นการผิดสัญญาจ้างแรงงานรวมอยู่ด้วย เมื่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การผิดสัญญาจ้างแรงงานไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องใช้อายุความทั่วไป คือ อายุความ 10 ปี

มูลหนี้สัญญา vs มูลหนี้ละเมิด

<p>1. ความรับผิดตามสัญญาเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่มีอยู่ตามสัญญา</p>	<p>1. ความรับผิดทางละเมิดเป็นการผิดหน้าที่ที่มีอยู่ทั่วไป</p>
<p>2. ค่าสินไหมทดแทนกรณีไม่ปฏิบัติตามสัญญา บังคับตามมาตรา 222,223</p>	<p>2. ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด บังคับตามมาตรา 438 ถึง 447</p>
<p>3. ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากมูลสัญญามีใช่ความรับผิดโดยตรงอันจากสัญญาแต่เป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้</p>	<p>3. ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากมูลละเมิดเป็นความรับผิดโดยตรงที่มาตรา 420 กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องรับผิด</p>

มูลหนี้สัญญา vs มูลหนี้ละเมิด

<p>4.หนี้ที่เกิดจากมูลสัญญาต้องดู ความสมบูรณ์ของสัญญาด้วย</p>	<p>4.หนี้ที่เกิดจากมูลละเมิดไม่ต้อง พิจารณาความสมบูรณ์ของมูล หนี้เพราะละเมิดเกิดจากการ กระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอยู่ แล้ว</p>
<p>5.เรื่องผิดนัด หนี้ที่เกิดจากมูล สัญญาถ้าไม่ได้กำหนดเวลา ชำระหนี้ไว้แน่นอนตามวัน ปฏิทิน เจ้าหนี้ต้องเตือนก่อนแล้ว ลูกหนี้ไม่ชำระจึงจะผิดนัด ตาม มาตรา 204</p>	<p>5. เรื่องผิดนัด หนี้เกิดจากมูล ละเมิดลูกหนี้ผิดนัดทันทีตั้งแต่วัน ทำละเมิด ตามมาตรา 206</p>

มูลหนี้สัญญา vs มูลหนี้ละเมิด

6. เรื่องอายุความ หนี้เกิดจากมูลสัญญา มีกำหนดอายุความแตกต่างกันไปตามลักษณะของสัญญาหรือตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรา 193/30 หรือ 193/34

6. เรื่องอายุความ หนี้เกิดจากมูลละเมิด กรณีเรียกค่าเสียหาย บังคับตามมาตรา 448 ซึ่งมีอายุความ 1 ปี นับแต่รู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ทำละเมิด หรือ 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด

คำพิพากษาฎีกาที่ 5398/2538 น.61

- จอดรถในห้างสรรพสินค้าแล้วรถหาย
- มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและออกบัตรค่าเช่าที่จอดรถราคา 5 บาทและมีการจดทะเบียนรถไว้ในบัตรดังกล่าวด้วย
- หลังบัตรมีข้อความว่าเพื่อป้องกันรถหายกรุณาคืนบัตรทุกครั้ง บัตรสูญหายจะไม่ให้นำรถออก
- *สัญญาฝากทรัพย์ vs ละเมิด*